

DISCUSSIONOTA

Raadsvergadering	: 25 maart 2024
Agendapunt	:
Onderwerp	: Beantwoording motie basisbanen creëren
Portefeuillehouder	: Libbe de Vries

Beetsterzwaag, 13 februari 2024

Inleiding

Op 10 juli 2023 nam de gemeenteraad van Opsterland een motie aan over basisbanen creëren (zie bijlage 1). De gemeenteraad vraagt het college om:

'Onderzoek te doen naar de mogelijkheden om een basisbaan aan te kunnen bieden aan mensen die langdurig in de bijstand zitten in onze gemeente. Waarbij belangrijke uitgangspunten zijn dat:

- 1. Bij een basisbaan minimaal het sociaal minimum wordt betaald en deze valt onder de cao van de overheid.*
- 2. Er geen terugval is in inkomsten na het aanvaarden van een basisbaan.*
- 3. Er sprake is van goede secundaire arbeidsvoorwaarden en pensioensopbouw.*
- 4. Een basisbaan niet tot verdringing van bestaande werkgelegenheid leidt.*

Voor de (uitkomsten van) dit onderzoek in de begroting van 2024 geld te reserveren en de raad begin 2024 terugkoppeling te geven over het onderzoek'.

Op 14 november 2023 zijn de eerste resultaten van dit onderzoek gepresenteerd aan de gemeenteraad tijdens een (openbare) raadsklankbordbijeenkomst, waar de Adviesraad Sociaal Domein ook aanwezig was. Op basis van landelijke ervaringen met basisbanen is een inventarisatie gemaakt van wat dit zou kunnen betekenen voor de gemeente Opsterland. De resultaten van het onderzoek zijn uitgewerkt in de notitie basisbanen (zie bijlage 2). Er is geen één basisbaan, er zijn vele varianten in Nederland. Wel zijn er **vijf algemene** kenmerken van basisbanen:

1. De basisbanen zijn bedoeld voor mensen die langdurig in de bijstand zitten, meer dan 2 à 3 jaar.
2. De basisbanen zijn additionele werkzaamheden en zijn geen invulling van bestaand betaald werk.
3. De basisbanen leiden tot maatschappelijke meerwaarde.
4. De basisbanen zijn bedoeld voor mensen die geen kans hebben om aan het werk te komen.
5. De basisbanen worden betaald op basis van het geldende bruto wettelijk minimumloon (WML), waardoor mensen met een basisbaan ook uit de uitkering komen.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat de Participatiewet niet voor iedereen werkt. De basisbaan zou een mogelijke aanvulling kunnen zijn op het palet van instrumenten van de gemeente om deze mensen te laten uitstromen richting betaald werk, zodat zij mee kunnen doen. De bijstandspopulatie van de gemeente Opsterland verandert de laatste jaren, doordat de meest kansrijke klanten uitstromen en de mensen met de grootste afstand tot de arbeidsmarkt achterblijven.

Uit het onderzoek bij de andere gemeenten blijkt dat de meeste mensen met een basisbaan meer geld verdienen en ook een hoger welbevinden ervaren (de zogenaamde 'brede' baten van werk) dan wanneer ze in de uitkering zitten. Het probleem van de armoedeval doet zich vooral voor als mensen minder dan 28 uren gaan werken. Het probleem van de armoedeval is complex en afhankelijk van iemands persoonlijke situatie (woonsituatie, kinderen, etc.).

Bij de uitvoering van de motie is ook rekening gehouden met de uitslag van de Tweede Kamer verkiezingen van 22 november 2023. Het onderwerp van de basisbanen stond in meerdere verkiezingsprogramma's van meerdere politieke partijen en zou een onderwerp kunnen zijn tijdens de formatiegesprekken voor een nieuw regeringsakkoord. Omdat de basisbaan op dit moment lokaal vooral gefinancierd wordt, is het interessant om te kijken of er landelijke financiering komt na de Tweede Kamer

verkiezingen. De partijen die de verkiezingen op 22 november 2023 hebben gewonnen, hebben echter de basisbanen niet in hun programma staan.

Met de behandeling van deze discussienota beschouwt het college de motie als afgehandeld en kan het onderwerp eventueel verder als 'Basisbanen'. Het college ziet op basis van de notitie mogelijkheden om een lokaal plan van aanpak uit te werken voor de invoering van basisbanen en hoort daarvoor graag welke richting uw raad op wenst te gaan. Daarom is deze discussienota geschreven, om de raadsfracties in de gelegenheid te stellen richtinggevende uitspraken te doen.

Discussiepunten

1. Het college kan aan de slag met een plan van aanpak voor de invoering van basisbanen.

In de notitie basisbanen (zie bijlage 2) worden in hoofdstuk 2.2 de mogelijke opbrengsten en kosten van de invoering van basisbanen beschreven. Uit onderzoek bij andere gemeenten blijkt dat de invoering van de basisbanen de gemeenten over het algemeen meer geld kost dat het de gemeenten oplevert, zonder de eventuele inzet van de landelijke loonkostensubsidie (zie hoofdstuk 2.3 van de notitie). De opbrengsten van basisbanen zijn minder bijstandsbudget en minder uitvoeringskosten voor de gemeentelijke organisatie. De kosten van basisbanen bestaan uit loonkosten voor de persoon met een basisbaan en begeleidingskosten op de werkvloer. Zonder de mogelijke inzet van landelijke loonkostensubsidies kost de basisbaan tussen de 20.000 euro en 30.000 euro per persoon per jaar.

Uit het onderzoek blijkt dat de invoering van basisbanen ook tijdelijk extra organisatorische capaciteit vraagt. De basisbaan is geen landelijke voorziening vanuit de Participatiewet en wordt vooral lokaal ingevuld. De exacte invulling voor de situatie in Opsterland zal tijdelijk extra werk betekenen zowel beleidsmatig als voor de uitvoering.

De maatschappelijke opbrengsten wegen op tegen de kosten die worden gemaakt door de gemeente. De extra baten komen niet altijd bij de gemeente terecht, maar bijvoorbeeld ook bij zorgpartijen (betere gezondheid) of woningbouwcorporaties (betere buurt). De verwachting is dat elke 1.000 Euro die gemeenten investeren, de maatschappij tussen de 1.200 en 1.600 Euro oplevert. Meerdere gemeenten onderzoeken de mogelijkheid om landelijke loonkostensubsidies te gebruiken bij de financiering van de 'lokale' basisbanen.

2. De invoering van basisbanen in Opsterland dient plaats te vinden via een tweejarige pilot.

Uit onderzoek blijkt dat de invoering van basisbanen niet overal hetzelfde is en soms ook een grijs gebied betreft, omdat de basisbaan geen landelijke voorziening is (er is geen blauwdruk). De meeste gemeenten onderzoeken de invoering van basisbanen via een pilot of experiment, zonder meteen vaste keuzes voor de langere termijn te maken. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is dat mensen met een basisbaan niet tussen wal en schip geraken als de pilot eindigt.

De basisbaan is geen instrument/voorziening vanuit de Participatiewet. In de notitie basisbanen wordt ook verwezen naar het overzicht van huidige instrumenten waar de gemeente nu al gebruik van maakt. Het is belangrijk om uiteindelijk af te wegen wat de toegevoegde waarde is van de basisbanen bovenop de huidige mogelijkheden. Dit kan in een pilot verder worden uitgewerkt.

3. De basisbanen moeten aangeboden worden voor of re-integratiedoelstellingen of participatiedoelstellingen óf beide.

Uit het onderzoek bij de andere gemeenten blijkt dat het ook belangrijk is om een keuze te maken in de doelstelling van de basisbaan: is het re-integratie, met doorstroom naar regulier werk als doelstelling of is het participatie, met meedoen als belangrijkste doelstelling? Of is het beide?

4. Het werkgeverschap van basisbanen dient gepositioneerd te worden bij het sociaal ontwikkelbedrijf Caparis NV.

Uit het onderzoek blijkt dat diverse gemeenten het werkgeverschap van mensen met een basisbaan bij of via het sociaal ontwikkelbedrijf positioneren. De sociaal ontwikkelbedrijven, zoals Caparis NV,

hebben veel kennis en kunde met het begeleiden van mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De gemeente Opsterland is aandeelhouder van Caparis NV. De andere aandeelhoudende gemeenten Leeuwarden en Heerenveen positioneren de basisbanen ook bij of via (via detachering) Caparis NV. Dit is inkooptechnisch ook mogelijk voor de gemeente Opsterland.

Vervolg

Mede op basis van de behandeling van deze discussienota zal het college een lokaal plan van aanpak uitwerken. Hierin zal de Adviesraad Sociaal Domein worden betrokken, zij hebben de notitie basisbanen al ter kennisgeving ontvangen. Dit lokale plan van aanpak inclusief de financiële consequenties verwacht het college eind 2024 aan de raad aan te bieden.

Bijlagen

1. Motie basisbanen- 10 juli 2023;
2. Notitie basisbanen- versie 23 januari 2024

Burgemeester en wethouders van de Gemeente Opsterland,

De secretaris,

De burgemeester,

Sandra van 't Hooge

Andries Bouwman

Team :
Behandelend ambtenaar : Robin Rijpma
Telefoonnummer :
Emailadres : robin.rijpma@opsterland.nl
